

**«8D02303 – Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған
Кожаметова Актоты Кожахметқызының «Поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық маркерлер жүйесі» тақырыбындағы
диссертациялық жұмысына
ресми рецензенттің жазбаша пікірі**

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Қорғауға ұсынылып отырған диссертация қазақ тіл білімінде поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық маркерлер жүйесін зерттеп, зерделеудің келелі мақсат-міндеттерін шешу бағытында орындалған. Диссертация Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2025-2029 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының мақсат, міндеттеріне және қорғауға ұсылып отырған зерттеу сонымен қатар Қазақстан Республикасының 2022-2026 жылдарға арналған ғылымды дамыту тұжырымдамасында көрсетілген мемлекеттік ғылыми зерттеулердің бағытына да сәйкес келеді (25.05.2022 ж. №336). Атап айтқанда, «Қоғамдық-гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» деген ғылыми дамудың бағытына сай жазылған (https://adile.zan./rus/docs/P22000000336) . Диссертациялық жұмыстың зерттеу бағыты ҚР Үкіметі жанындағы ЖҒТК бекіткен «Елдің зияткерлік әлеуеті» басым бағыты аясындағы «Білім беру және ғылым саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулер», «Гуманитарлық ғылымдар саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулер» мамандандырылған бағыттарына сәйкес жазылған. Диссертация «8D02303 - Лингвистика» білім беру бағдарламасы бағытында дайындалған.

2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Қорғауға ұсынылып отырған зерттеу жұмысы қазақ тіліндегі поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық маркерлер жүйесіне арналған. Лингвосинергетикалық маркерлер жүйесін анықтау үшін ғаламның тілдік бейнесінің лингвосинергетикалық жүйесінің туу, қалыптасу және даму сатыларының және олардың зерттелу тарихына шолу жасалып, лингвосинергетиканың тілдің жасампаздық қабілетін танудың жаңа плагформасы, антропоэлектік бағыттағы зерттеулердің интеграциясындағы лингвосинергетикалық парадигманың алғышарттары және поэтикалық дискурстың синергетикалық сипатын танудың ғылыми-әдістемелік жүйесі талданып, ізденіс тақырыбының <i>теориялық негіздемесі</i> жасалған. Лингвосинергетикалық жүйенің өзегі өлеңсөз болғандықтан, поэтикалық дискурстың ашық жүйе және өзін-өзі ұйымдастыру үдерістерін нақтылау, көркем мәтіндегі поэтикалық тілдің лингвосинергетикалық маркерлерін анықтау және метафоралану үдерісінің синергетикалық аспектіден қалыптасқан модельдерін табу секілді <i>әдістемелік негіздері</i> берілген. Ал М.Жұмабаев пен М.Мақатаевтардың поэтикалық мәтіндерінің негізінде синергетикалық маркерлері анықталып, лингвосинергетикалық тұрғыда талданып, аттрактор, флуктуация және бифуркация жүйесінің синергетикалық кеңістігі нақты фактілер арқылы <i>практикалық мәні</i> бар түйіндер жасалған. Демек диссертациялық еңбектің теориялық, әдістемелік және практикалық аспектілерде кешенді талдануы ғылымға үлес қосады және ғылыми маңыздылығы ашылған.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Зерттеу еңбегі өзі жазу принципіне сай жазылған. Қойылған мәселе бойынша бұған дейінгі теориялық әдебиеттерге тәуелсіз, еркін аналитикалық шолумен, тұжырымдалған мақсат-міндеттермен, зерттеу әдістерін тандаумен, қажетті эксперименттерді іріктеумен және тақырыпқа сай материалдарды талдауымен расталады. Қожахметова Актоты

		Кожаметқызы лингвосинергетикаға байланысты іргелі ғылыми-теориялық еңбектерге сілтеме жасай отырып, зерттеу нысаны ретінде алынған поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық маркерлер жүйесін М.Жұмабаев және М.Мақатаевтардың поэзиялық шығармалары мысалында ғылыми тұрғыда негіздеп, өзіндік түйінді тұжырымдарын, пікірлерін ұсынған, теориялық, әдістемелік және практикалық қорытындыларын дәлелдеген. Диссертанттың зерттеу жұмысын өзі жазу деңгейінің жоғары екендігін зерттеу нәтижелері толықтай көрсете алады. Оған диссертациялық зерттеуде тақырыпты терең меңгергендігі, жеке ғылыми жаңашылдықтың болуы, дереккөздерді сауатты пайдалануы, жұмыс мазмұнының логикалық бір ізділігі, авторлық стильді жұмыстың басынан аяғына дейін сақтауы, академиялық адалдық талаптарын сақтауы дәлел.
4.	Ішкі бірлік принципі	Зерттеу жұмысының өзектілігі ғылыми негізделген. Зерттеу өзектілігін қазақ тіл білімінде керкем мәтін тілі, поэтикалық сөз табиғаты, бейнелі құралдардың қызметі, авторлық қолтаңба, тілдік тұлға, сөз қуаты мен сөз құдіреті мәселелері лингвостилистикалық, когнитивтік, мәтінтанымдық және антропоэеттік бағыттар аясында қарастырылып келе жатқанмен, поэтикалық мәтінді өзін-өзі ұйымдастыратын ашық динамикалық жүйе ретінде танып, оның ішкі мағыналық қозғалысын лингвосинергетикалық маркерлер жүйесі арқылы арнайы сипаттау қазақ тіл білімінде әлі де кешенді зерттеу нысаны болмағандығымен дәйектейді. Поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлердің табиғатын, түрлерін, мәтін түзудегі және мағына қалыптастырудағы қызметін айқындау зерттеудің теориялық әрі әдіснамалық өзектілігін күшейтетінін нақтылап көрсетеді.
		Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды. Оған дәйек диссертацияның мазмұнында қазақ тіліндегі поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлердің жүйесін ізденістің 3-бөлімінде М.Жұмабаев пен М.Мақатаевтың поэзиялық
		4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) <u>негізделген</u>; 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды: 1) <u>айқындайды</u>; 2) ішінара айқындайды;

	3) айқындамайды.	шығармаларының мысалында дәлелдеу үшін жұмыстың 1-бөлімінде ғаламның тілдік бейнесінің лингвосинергетикалық жүйесі арқылы теориялық негіздеме жасап, 2-бөлімінде өлеңсөз лингвосинергетикалық жүйесі өзегі арқылы әдістемелік тұрғыда негіздейді. Диссертацияның әрбір бөлімі тақырыптың аясында баяндалып, жасалған тұжырымдар тақырыптың мазмұнын ашып отырады. Бірінші және екінші бөлімдерде лингвосинергетиканың негізін салған әлемдік және отандық зерттеушілердің түйіндері мен тұжырымдарына сүйене отырып, тақырыбына сай өзіндік қорытындылар жасайды. Бұл – атау мен мазмұнның бірлігі.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді; 2) ішінара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді.	Диссертацияның мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Тақырыптың өзектілігінен бастау алған жұмыс мақсаты жалпыдан міндеттері жекеге қарай, яғни лингвосинергетикалық жүйесі – лингвосинергетикалық жүйе өзегі – лингвосинергетикалық жүйе маркерлері деген жүйемен сипаттайды, талдайды жүйелейді, дәлелдейді. Мәселен, зерттеудің мақсаты М.Жұмабаев пен М.Мақатаев өлеңдері арқылы қазақ сөзінің поэтикалық мәтіндегі коммуникативтік үрдісін лингвосинергетикалық маркерлер арқылы анықтап, поэтикалық мәтінді ашық, күрделі, динамикалық және өзін-өзі ұйымдастыратын жүйе ретінде сипаттау болса, ол сипаттауды поэтикалық мәтіннің тілдің жасампаздық қабілетін, мағына тудыру әлеуетін және өзін-өзі ұйымдастыратын ашық жүйе ретіндегі табиғатын танудың ғылыми мүмкіндіктерін сипаттау, ғаламның тілдік бейнесі, тілдік тұңға, көркем таным, поэтикалық сана ұғымдарымен сабақтастығын айқындау, аттрактор, флуктуация, бифуркация, диссипация, фрактал ұғымдарының поэтикалық мәтінді талдаудағы мазмұны мен қызметін ашу және олардың мәтіндегі мағыналық қозғалыс пен жаңа семантикалық құрылым түзу үдерісіндегі ролін анықтау, өлеңсөздің ішкі мағыналық байланысын, мәтіндік тұтастығын және өзін-өзі ұйымдастыру тетіктерін көрсету, құрылымдық-семантикалық, бейнелік-ассоциативтік және коммуникативтік

		қызметін жүйелеу арқылы синергетикалық элеуетін талдау М.Жұмабаев пен М.Мақатаевтың поэтикалық мәтіндеріндегі лингвосинергетикалық маркерлері ақыннар поэзиясындағы мағыналық динамиканы, авторлық поэтикалық кеңістікті және сөзінің коммуникативтік қуатын айқындау деген алты міндет арқылы диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Диссертацияның материалдары нақты құрылыммен және дәлелді, дәйекті берілумен ерекшеленеді. Диссертацияның барлық бөлімдері мен тарау, тараушалары, ережелері логикалық түрде өзара байланысты және бір мақсатқа бағынады және зерттеу тақырыбын жүйелі түрде ашады. Диссертацияның мазмұны үш бөлімі ішіндегі тараулары және басқа бөлімдер мен тараулар өзара бір-бірінен туындап, мазмұндық сабақтастықта баяндалады. Мәселен, ғаламның тілдік бейнесінен лингвосинергетика, антропоэзектік, поэтикалық дискурстар, өлеңсөздің лингвосинергетикалық жүйесінен поэтикалық дискурстың үдерістері, көркем мәтіндегі маркерлер, метафоралану үдерісі, ал поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделінен М.Мақатаев пен М.Жұмабаевтардың поэтикалық мәтіндерінің маркерлер туындап отырады. Сондықтан да диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан деуге толық негіз бар.
	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан; 2) ішінара байланысқан; 3) байланыс жоқ.	Диссертацияның материалдары нақты құрылыммен және дәлелді, дәйекті берілумен ерекшеленеді. Диссертацияның барлық бөлімдері мен тарау, тараушалары, ережелері логикалық түрде өзара байланысты және бір мақсатқа бағынады және зерттеу тақырыбын жүйелі түрде ашады. Диссертацияның мазмұны үш бөлімі ішіндегі тараулары және басқа бөлімдер мен тараулар өзара бір-бірінен туындап, мазмұндық сабақтастықта баяндалады. Мәселен, ғаламның тілдік бейнесінен лингвосинергетика, антропоэзектік, поэтикалық дискурстар, өлеңсөздің лингвосинергетикалық жүйесінен поэтикалық дискурстың үдерістері, көркем мәтіндегі маркерлер, метафоралану үдерісі, ал поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделінен М.Мақатаев пен М.Жұмабаевтардың поэтикалық мәтіндерінің маркерлер туындап отырады. Сондықтан да диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан деуге толық негіз бар.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар; 2) талдау ішінара жүргізілген; 3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	Автор ұсынған жаңа шешімдер, яғни қазақ тіл білімінде поэтикалық мәтін алғаш рет лингвосинергетикалық парадигма аясында ашық, бейсызық, динамикалық және өзін-өзі ұйымдастыратын көркем-тілдік жүйе ретінде кешенді түрде алғаш рет сипатталуы; поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлер жүйесінің теориялық моделі ұсынылып, олардың мағына түзу, мәтіндік тұтастық қалыптастыру және көркемдік-эстетикалық әсер тудыру қызметі ғылыми тұрғыдан айқындалуы; лингвосинергетиканың аттрактор, флукутация, бифуркация, диссипация және фрактал

		тәрізді категориялары қазақ поэтикалық мәтінін талдаудың нақты әдіснамалық құралдары ретінде жүйеленуі; М.Жұмабаев пен М.Мақатаев поэзиясындағы авторлық поэтикалық кеңістіктің синергетикалық сипаты алғаш рет мағыналық аттракторлар, флукуациялық ауытқулар, бифуркациялық шешім нүктелері және диссинативтік үдерістер арқылы талдануы; қазақ поэтикалық мәтінін лингвосинергетикалық тұрғыдан талдаудың ғылыми-әдістемелік жүйесі негізделіп, оны лингвостилистика, лингвопоэтика, мәтінтану, дискурс талдауы және қазақ тіл біліміндегі жаңа бағыттар аясында қолданудың теориялық мүмкіндіктері көрсетілуі; поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлерді анықтаудың сандық-сапалық талдау үлгісі ұсынылып, жиілік көрсеткіштері негізінде көркем сөздің синергетикалық әлеуетін сипаттаудың жаңа әдістемелік мүмкіндіктері негізделуі деген зерттеудің жаңалықтары қорғауға ұсынылатын негізгі тұжырымдарда, сонымен қатар әрбір бөлімнің тұжырымдарында дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған, сыни талдау бар.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).
		Ғылыми нәтижелер мен ережелер толығымен жаңа. Оған диссертация авторының синергетика ілімінің жаратылыстану ғылымдары аясында қалыптасу тарихы мен оның гуманитарлық ғылымдарға, соның ішінде тіл біліміне трансформациялану үдерісінің талдануы, соның нәтижесінде синергетиканың тілдік құбылыстарды статикалық емес, динамикалық тұрғыдан тануға мүмкіндік беретінінің дәлелденуі; лингвосинергетика тілді өзін-өзі ұйымдастыратын ашық, бейсыздық және динамикалық жүйе ретінде қарастыратын жаңа ғылыми бағыт екенінің негізделуі; тілдің дамуын ішкі құрылымдық заңдылықтармен ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік, мәдени когнитивтік және психологиялық факторлармен бірлікте түсіндірілуі; лингвосинергетиканың теориялық тұжырымдары поэтикалық

		мәтінді зерттеуде тиімді әрі нәтижелі құрал екені дәлелденіп, қазақ поэзиясын жаңа ғылыми парадигма тұрғысынан тануға мүмкіндік беретін алғышарттар жасағаны дәлел.
	5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) <u>ішінара жаңа (25-75% жаңа)</u>; 3) <u>жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем)</u>.	Диссертацияның негізгі түйінді қорытындылары толығымен жаңа (30; 84; 130; 132-66.). Поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық табиғаты нақты мәтіндік деңгейде қарастырылып, өлеңсөздің өзін-өзі ұйымдастыратын динамикалық жүйе ретіндегі ерекшеліктері айқындалған; поэтикалық мәтін дискурстық кеңістікте мағынаның қозғалысы мен түрленуін жүзеге асыратын күрделі құрылым ретінде сипатталған; мәтіннің ашықтығы, бейсызық дамуы және тұрақсыз күйден жаңа сапалық деңгейге өту қабілеті бақыланған. Поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлердің табиғаты мен қызметі жан-жақты талданып, аттракторлар мәтіннің мағыналық өзегін құрап, поэтикалық жүйенің тұтастығын қамтамасыз ететіні, флукутациялар мағыналық және эмоциялық ауытқуларды білдіретіні анықталған. Ал бифуркация сәттері поэтикалық мәтінде шешуші мағыналық бұрылыс жасап, мәтінді жаңа семантикалық деңгейге көтеретін негізгі тетік ретінде сипатталып, диссипация мен фракталды құрылымдар поэтикалық мағынаның таралуы мен көпқабаттылық сипатын көрсететін маңызды белгілер ретінде негізделген. Сонымен қатар поэтикалық мәтіндегі көріктеуші құралдың бірі метафораның синергетикалық қызметі анықталып, тілдік бірліктердің поэтикалық жүйеде тек стилистикалық тәсіл ғана емес, мағыналық энергияны тасымалдаушы, ұйымдастырушы күш ретінде әрекет ететіні дәлелдеген. Өлеңсөздің мағыналық күрделілігі мен қабылдау барысындағы көпқабаттылығы синергетикалық тұрғыдан түсіндіріліп, М.Мақатаев пен М.Жұмабаев поэзиясындағы лингвосинергетикалық маркерлер жүйесі кешенді түрде

		талданып, поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделі нақты мәтіндер негізінде сипатталып, аттрактор, флуктуация және бифуркация категорияларының поэтикалық дискурстағы қызметтерін айқындаған. Талдаулардың нәтижесінде: 1) М.Мақатаев поэтикалық мәтіндерінде «өмір», «жүрек», «көңіл», «жер», «адам» сияқты макроаттракторлардың тұрақты түрде қайталанып, ақынның поэтикалық жүйесін ұйымдастыратын негізгі мағыналық өзектер екені анықталып, бұл аттракторлар флуктуациялық ауытқулар арқылы әртүрлі реңкке ие болып, поэтикалық мәтіндегі мағыналық динамиканы күшейтетіні, ақын поэзиясының жоғары деңгейде ұйымдасқан, эмоциялық және философиялық тереңдігі мол синергетикалық жүйе деп тұжырымдаған; 2) М.Жұмабаев поэзиясына жасалған талдау оның поэтикалық мәтіндеріндегі синергетикалық кеңістіктің күрделілігін көрсетеді, ақын шығармаларында символдық бейнелер мен философиялық ойлар флуктуациялық ауытқулар мен бифуркациялық шешуші сәттер арқылы дамып, мәтіннің бейсызық сипатын айқындайды, М.Жұмабаев поэзиясы мағыналық тұрақсыздық пен рухани ізденіс арқылы өзін-өзі ұйымдастыратын күрделі поэтикалық жүйе екені дәлелденді деген тың қорытындылар жасаған.
	5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық жұмыстың мазмұнына сай техникалық шешімдері негізделген, ішінара жаңа.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелермен негізделген. «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Қазақ және ағылшын тілдері» және «Қазақ филологиясы» білім беру бағдарламалары бойынша мамандар дайындауға бағытталған. Оған бірінші бөлімдегі негізгі

		және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	қорытындылар поэтикалық мәтіннің лингвосинергетикалық табиғаты мәтіндік деңгейі, өлеңсөздің өзін-өзі ұйымдастыратын динамикалық жүйесі, поэтикалық мәтін дискурстық кеңістік, мағынаның қозғалысы мен түрленуін жүзеге асыратын күрделі құрылым аспектілерінде; поэтикалық мәтіндегі лингвосинергетикалық маркерлердің табиғаты мен қызметі аттракторлар (мәтіннің мағыналық өзегін құраушы, поэтикалық жүйенің тұтастығын қамтамасыз етуші), флукуациялар (мағыналық және эмоциялық ауытқуларды білдіруші), бифуркация (поэтикалық мәтінде шешуші мағыналық бұрылыс жасаушы, мәтінді жаңа семантикалық деңгейге көтеретін негізгі тетік), диссипация мен фракталдық құрылымдар (поэтикалық мағынаның таралуы мен көпқабаттылық сипатын көрсететін маңызды белгілер); поэтикалық мәтіндегі көріктеуші құралдың бірі метафораның синергетикалық қызметі (мағыналық энергияны тасымалдаушы, ұйымдастырушы) аспектілерінде қарастырылғанының өзі дәлел, демек ауқымды дәлелдемелерге негізделген деген сөз. Екінші, үшінші бөлімдер және жалпы қорытындылар туралы да осы пікірді айтуға болады.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u>; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ.	Диссертацияда ұсынылған негізгі ережелер нақты дәлелдермен ұсынылған, ғылыми негізделген. 7.1. 1) 7.2. 2)

	8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u> .	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері лингвистика ғылымында кеңінен қолданылып келе жатқан классикалық, дәстүрлі әдіс-тәсілдерді де, зерттеушінің тұжырымдарды және оларды негіздейтін заманауи әдіс-тәсілдерді де қолданған.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және расталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u> .	Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған. Мәселен, жалпы ғылым атаулыдағы синергетика, оның тіл біліміндегі көрінісі лингвосинергетика жүйесінің теориялық қорытындылары әлем лингвистикасында жасалғанмен, бұл құбылыстың қазақ лингвистикасында, диссертант өзінің шолу талдамасында баяндағанындай (21-22-бб.), әзірге туу, қалыптасу кезеңінде тұр. Автордың «Қазіргі тіл білімінде тілдік құбылыстарды тек құрылымдық немесе коммуникативтік жүйе ретінде ғана емес, үнемі қозғалыста болатын, ішкі және сыртқы ықпалдар арқылы жаңарып, өзін-өзі ұйымдастырып отыратын күрделі ашық жүйе ретінде қарастыру үрдісі күшейіп келеді» (5-б.) деген зерттеудің өзектілігін, мақсат-міндеттерін белгілеу бастамасында бұл лингвистикалық мәселенің заманауи сұрақ екендігін нақтылап отыр. Сондықтан диссертант теориялық қорытындыларды философиялық, жалпы ғылыми және жеке ғылыми, оның ішінде филологиялық, лингвистикалық әдіснамаға (методологияға), яғни жалпыдан жекеге қарай сабақтастырып талдай баяндап, әлемдік және орыс ғалымдарының қағидағтарын негізге алып қана қоймай, қазақтың поэтикалық лингвосинергетикасының ерекшеліктерінің негізінде өзіндік теориялық, әдістемелік және практикалық тұжырымдар, модельдер жасаған. Мәселен, М.Мақаев поэзиясында «ақ» сөзін негізінен метафоралық

		қолданыс барысында жасаған поэтикалық синергетиканың жасалуын талдай келіп, метафоралану үдерісінің синергетикалық тұрғыдан қарағанда қалыптасқан модельдерін аттрактор – флукутация – бифуркация – фрактал деген өзара байланыстағы сатылардан құралатынын анықтаған (92-б.). Ақынның поэзиясындағы «жүрек», «махаббат» аттракторларын, «киял – күш», «ашу – батыр» флукутацияларын, «сен – күн», «сен – сусын» бифуркацияларын талдау арқылы поэтикалық лингвосинергетиканың маркерлерінің модельдерін анықтаған. «жүрек», «махаббат» сөздерінің мәнінің мағынасының, мазмұнының фракталдық өріс жасайтынын дәлелдеген (91-94-бб.). Бұдан ғаламның тілдік бейнесі – тілдік тұлға (ақыр) – синергия (поэзия) – лингвосинергия (тіл білімі) деген модель де шығады. Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар зерттеулермен дәлелденген және расталған деген түйін жасауымыздың себебі де осы. Диссертациялық жұмыстағы маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелдер жасау арқылы расталған. Диссертант қажетті ғылыми әдебиеттерге аналитикалық және сыни шолуды кәсіби түрде орындағандықтан, тақырыбы бойынша өзінен бұрын жарық көрген ғылыми еңбектермен жеткілікті деңгейде танысып, талдап, оқып-үйренгендігін дәлелдеп тұр. Диссертациялық жұмыста отандық және шетелдік авторларды қоса есептегенде 149 әдебиет пайдаланылған. Әдебиеттер саны жеткілікті деңгейде болған.
	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған. 8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u>/жеткіліксіз.	Диссертацияның теориялық маңызы: 1) <u>бар</u>; 2) <u>жоқ</u>.
9	Практикалық құндылық қағидаты	Ізденуші Кожахметова Ақтоты Кожахметқызының диссертациялық зерттеуінің теориялық маңызы бар, өйткені қазақ лингвистикасында «Ғаламның тілдік бейнесінің лингвосинергетикалық жүйесі» деген теориялық мәселені

		тілдің жасампаздық қабілегін танудың, антропоэеттік бағыттағы зерттеулердің интеграциясындағы лингвосинергетикалық парадигманың, поэтикалық дискурстың синергетикалық сипатын танудың негізі екендігін, лингвосинергетикалық жүйені өлеңсөз материалында поэтикалық тілдің лингвосинергетикалық маркерлерін, поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделі аттракторлар, флуктуациялар, бифуркациялардан құралатынын мәлімет жинақтау, ғылыми талдау, теориялық тұжырымдармен жүйелеуден диссертацияның теориялық маңызы көрінеді. Ғылыми әдістемелік, тәжірибелік маңызы М.Жұмбаевтың М.Мақатаевтың поэтикалық мәтіндеріндегі синергетикалық маркерлермен, поэтикалық синергетикалық кеңістікпен дәлелденген.
	9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) <u>ия</u> ; 2) <u>жоқ</u> .	Зерттеу жұмысында қол жеткізілген нәтижелерді қолданудың мүмкіндігі жоғары, практикалық маңызы бар. Алынған нәтижелерді жалпы тіл білімі және қазіргі қазақ тілі бойынша оқулықтар мен оқу құралдарын және оқу-әдістемелік нұсқаулар әзірлеуде, теориялық курстар мен бакалавр мен магистранттарға тандау пәндерін оқытуда оқу үдерісінде қолдануға болады.
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) <u>ішінара жаңа (25-75% жаңа)</u> ; 3) <u>жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем)</u> .	Диссертациялық жұмыстың практикалық ұсыныстары толығымен жаңа. Зерттеу жұмысы көркем шығармаларды лингвосинергетикалық аспектіде талдауда жаңа әдіс болып табылады. Сондықтан практикалық ұсыныстар поэтикалық тұлға, оның шығармашылығы жайлы жаңа пайымдаулар мен шешімдер жасауға мүмкіндік береді.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы Академиялық жазу сапасы: 1) <u>жоғары</u> ; 2) <u>орташа</u> ; 3) <u>орташадан төмен</u> ; 4) <u>төмен</u> .	Терминология мен ғылыми аппаратты қоса алғанда, тиісті метатілді қолданып, академиялық жазбаның сапасы жоғары деп бағалаймын. Зерттеудің академиялық жазу сапасы жоғары және рәсімделуі диссертациялық жұмыстарға қойылатын талаптарға сай орындалған. Диссертацияда қазақ тіліндегі

		лингвосинергетика ғаламның тілдік бейнесінің лингвосинергетикалық жүйесі, өлең сөздегі лингвосинергетикалық жүйесінің өзегі және поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделі аттракторлар, флукутациялар мен бифуркациялар арқылы іске асатындығы деген аспектілерде қарастырылып, ғылыми негізделген ұсыныстарды, қорытындыларды, теориялық және тәжірибелік нәтижелерді қамтитын кешенді зерттеу жұмысы болып табылады.
11.	Диссертацияға ескертулер	Диссертацияның мазмұнымен таныса келіп, тақырыптың өзектілігіне, өзектілігінің өтеуін орындау үшін қойылған мақсат-міндеттердің орындылығына, тақырып бойынша әлемдік және отандық еңбектерді оқып-үйреніп, басшылыққа алып қана қоймай, өзіндік теориялық, әдістемелік және практикалық түйін, тұжырым және қорытынды жасағанына көзіміз жетті. Зерттеудің құрылымы мен мазмұны логикалық сабақтастықта баяндалып, автордың ғылыми стилінің қалыптасқан ізденуші екендігіне күмән жоқ. Дегенмен де диссертация авторына қояр ескертулер мен сұрақтар бар: - поэзиялық және прозалық мәтіндердің лингвосинергетикалық маркерлерінде айырмашылық бар ма? - поэтикалық мәтіннің синергетикалық моделіне аттрактор, флукутация, бифуркация кіреді, ал жұмыста модельдің бір тармағы ретінде баяндалған фракталдық өріс жұмыс мазмұнынан неге тыс қалған? Себебі? - зерттеу жұмысының кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды болып баяндалатыны белгілі, бірақ жұмыстың ішкі бөлімше, тарау, тараушаларында бұл рет үнемі сақтала бермейді. Бұл айтылған ескертпелер мен қойылған сұрақтар А.К.Кожаметқызының диссертациялық жұмысының ғылыми құндылығына еш селкеу түсірмейді. Ескертпелер мен сұрақтар

			автордың бұл тақырып бойынша келешек жоспарына ой салуы да мүмкін.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Зерттеу жұмысының қорытындылары мен нәтижелері бойынша 2 мақала Scopus журналында, ҚР ҒЖБССҚК ұсынған отандық басылымда 3 мақала және халықаралық конференциялар материалдары жинағында 4 мақала жарық көрген. Бұл жарияланымдар автор жұмысының өнімділігін және зерттеу нәтижелерінің ғылыми айналымға сәтті енгізілуін растайды.
13.	Ресми рецензенттің шеңімі (осы Үлгі ереженің 28- тармағына сәйкес)		«8D02303 - Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін жазылған «Поэтикалық мәтіннің лингвостилергетикалық маркерлер жүйесі» тақырыбындағы диссертациялық жұмыстың авторы Кожамметова Актоты Кожамметқызы «8D02303 - Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Ресми рецензент
Е.А.Бөкетов атындағы
Қарағанды ұлттық зерттеу университеті
қазақ тіл білімі кафедрасының профессоры,
филология ғылымдарының докторы, профессор



Ш.Жалмаханов

ҚОЛДЫ РАСТАЙМЫН

ҚББ 974 ыналынды
Шалмаханов Е.А.